

Sermüezzîn
Rifat Bey

mısralarıyla başlayan rast; "Hayâl-i yâre değme girye dursun" mısraıyla başlayan sabâ-zemzeme şarkıları çok sevilen eserleri arasındadır. Yılmaz Öztuna, Rifat Bey'in iki âyin, yedi tevşih, on üç ilâhi, bir beste, üç semâi, altı marş, sekiz köçekçe ve 296 şarkıdan oluşan 336 eserinin (*BTMA*, II, 232-235), Etem Ruhi Üngör ise bestelediği dokuz adet marşının (*Türk Marşları*, s. 58-59) listesini vermiştir. Aynı zamanda usta bir lavtacı olan ve birçok talebe yetiştiren Rifat Bey'in öğrencileri arasında Santürî Edhem Efendi, Bolâhenk Nûri Bey ile Zekâi Dede sayılabilir. Rifat Bey'in eserleri, özellikle güfte mecmualarında XIX. yüzyılda yaşamış hânende ve bestekâr Şehleven-dimzâde Büyük Rifat Bey'in (Cüdfî) eserleriyle zaman zaman karıştırılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Sicill-i Osmânî, I, 381; Rauf Yekta, *Esâtiz-i El-hân: Dede Efendî*, İstanbul 1341/1925, s. 132; Suphî Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Musikîsi*, İstanbul, ts., III, 236, 278-279; *Türk Musikîsi Klâsiklerinden Mevlevî Âyinleri* (İstanbul Konsevatuarı neşriyatı), İstanbul 1939, XVII, 887-898; Sadedtin Nüzhet Ergun, *Türk Musikîsi Antolojisi*, İstanbul 1943, II, 441, 570-572; İbnülemin, *Hoş Sadâ*, s. 247; Etem Ruhi Üngör, *Türk Marşları*, Ankara 1965, s. 58-59, 118-119, 169-172; Şengel, *İlâhîler*, II, 10-12; III, 18-19; IV, 75-76; Töre, *İlâhîler*, V, 94-95; VI, 569; VIII, 92-93; IX, 172; Bülent Aksoy, *Sermüezzîn Rifat Bey'in Ferahnak Mevlevî Âyini*, İstanbul 1992; Sadun Aksüt, *Türk Musikîsinin 100 Bestekârı*, İstanbul 1993, s. 181-193; Özalp, *Türk Musikîsi Tarihi*, I, 584-585; Öztuna, *BTMA*, II, 231-235.

NURİ ÖZCAN

RİFAT EFENDİ, Topal

(ö. 1876)

Tanzimat devri biyografi yazarı.

İstanbul'da doğdu. Tam adı Rifat Ahmed, babasının adı İsmâil'dir. Biraz aksak yürüdüğü için Topal Rifat diye tanınır. Kaynaklarda ailesi, tahsil hayatı ve yetişmesi hakkında bilgi olmadığı gibi eserlerinde de kendisiyle ilgili pek az mâlûmat vardır.

Memuriyet hayatına maliye kaleminde başladı. Divân-ı Muhâkemât Maliye Dairesi üyeliğinde bulundu. Ardından Rüsûmat Dairesi'nde çalışarak 1863'te Rüsûmat muhasebecisi oldu ve bu görevi 1865 yılına kadar devam ettirdi. 1869'da Bursa defterdarlığı görevinde bulundu. Daha sonra bu görevinden ayrılıp İstanbul'a döndü. Vefatında Edirnekapı dışındaki mezarlığa defnedildi.

Eserleri. 1. *Devhatü'l-meşâyih maâ zeyl*. Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin Efendi'ye ait eserin zeylidir. Süleyman Sâdeddin'in ilk Osmanlı şeyhülislâmı olarak kabul edilen Molla Fenârî'den başlayarak kaleme aldığı esere Mehmed Münib Ayın-tâbî, Süleyman Fâik ve Mektûbizâde Abdülâziz efendiler birer zeyil yazmışlardır. Rifat Efendi, eseri yeniden düzenleyip Sultan Abdülâziz devri şeyhülislâmlarından Âtîfzâde Ömer Hüsâmeddin Efendi'ye kadar gelen şeyhülislâmların biyografilerini ekleyerek neşretmiştir (İstanbul, ts.). Kitabın 1978 yılında bir tıpkıbasımı yapılmıştır. 2. *Devhatü'n-nükabâ**. Ahmed Nazif Efendi'nin *Riyâzü'n-nükabâ* adlı eserinin zeylidir. I. Bayezid devrinden (1389-1403) itibaren elli altı nakîbüleşrafın biyografisini içeren *Riyâzü'n-nükabâ*'ya Rifat Efendi altı nakîbüleşrafın biyografisini ilâve et-

miştir. Eserin neşri sırasında nakîbüleşraf olan Seyyid Mehmed Hilmi'ye kadar gelen kitap, Rifat Ahmed Efendi'nin Rüsûmat muhasebecisi olduğu sırada 1283 Rebülâhîrinin sonlarında (Eylül 1866) İstanbul'da basılmıştır. Eserin başında nakîbüleşrafların tayin, azil ve ölüm tarihleriyle gömülü oldukları yerleri bildiren bir cetvel yer alır. 3. *Verdü'l-hadâik*. Osmanzâde Ahmed Tâib'in *Hadikatü'l-vüzerâ*'sının dördüncü zeyli olup Sadrazam Yûsuf Ziyâ Paşa'nın ikinci sadâretinden (1809-1811) Yûsuf Kâmil Paşa'nın sadrazamlığına (5 Ocak 1863 – 1 Haziran 1863) kadar gelen yirmi dört sadrazamın biyografisini içerir. Eserin sonunda, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan o güne kadar sadrazamlık makamında bulunanların isimlerini alfabetik olarak veren bir liste vardır. 1283'te (1866) İstanbul'da neşredilen kitabın 1970'te Freiburg'da tıpkıbasımı gerçekleştirilmiştir. 4. *Ravzatü'l-azîziye*. Hz. Peygamber'in şecerelerinden başlamak suretiyle Hulefâ-yi Râşîdîn, on iki imam, İslâm hükümdarları ve Osmanlı padişahlarının, sadrazamlarının, şeyhülislâmlarının, kaptan paşalarının ve Mısır hidivlerinin kısa biyografisini içerir. Yeniçeri Ocağı'nın ilgasından (1826) 1866 yılına kadar devlet teşkilâtının (mansıblar) geçirdiği değişimi ve mansıblara tayin edilen kişilerin bir cetvelini de ihtiva etmektedir. Franz Babinger, *Ravzatü'l-azîziye*'nin, basımı esnasında çıkan bir yangın yüzünden basılmadığını söylerse de (Babinger [Üçok], s. 395) eser yayımlanmış olup basım yeri ve tarihi bulunmamaktadır. Kitabın 9-24, 33-40, 49-80 ve 89-96. sayfaları eksiktir ve muhtemelen yangın esnasında yanan fasiküllere aittir. 5. *Mirâtü'l-makâsîd* fi def'i'l-mefâsîd*. Eserde Hz. Peygamber'in doğumu, dört halife, on iki imam, tarikatların ortaya çıkışı ve müellifin mensup olduğu Bektaşîlik ile diğer tarikatların âyin ve erkânı hakkında bilgi verilir. 20 Cemâziyelâhîr 1293 (13 Temmuz 1876) tarihinde İstanbul'da basılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed Rifat, *Ravzatü'l-azîziye*, İstanbul, ts., s. 181, 182, 183; a.m.f., *Osmanlı Toplumunda Sâdat-ı Kirâm ve Nakîbüleşraflar: Devhatü'n-nükabâ* (haz. Hasan Yüksel – M. Fatih Köksal), Sivas 1998; *Devlet Salnâmesi*, 1283, s. 39; 1284, s. 49; *Hüdâvendigâr Salnâmesi*, Hüdâvendigâr (Bursa), 1286, s. 30; *Sicill-i Osmânî*, II, 408; *Osmanlı Müellifleri*, III, 62; Gövsâ, *Türk Meşhurları*, s. 325; Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1973, s. 367; Babinger (Üçok), s. 394-395; Yılmaz Öztuna, "Rifâat Efendi, Topal Ahmed", *TA*, XXVII, 324; Nuri Akbayar, "Ahmed Rifat Efendi", *TDEA*, I, 74-75.

MEHMET ALİ BEYHAN

Topal Rifat Efendi'nin *Verdü'l-hadâik* adlı eserinin ilk sayfası (İstanbul 1283)

